

TILVÆKST Grovfoder nr. 12, 19. maj 2023

Indhold

- **Mark**
  - Aktuelt i græs
  - Aktuelt i majs
  - Aktuelt i vårsæd
  - Første slæt græs
  - Bidrag til at reducere tab af vildt under græshøst
  - Ældre artikler om mulighederne for at reducere vildtdrab ved høst af græs
- **Vanding**
  - Vandingsvejledning, uge 20-21

MARK

Aktuelt i græs

Af planterådgiver Thomas Harbo

Mængden af græs på slætmarkerne er vokset markant den seneste uges tid, men de fleste bør afvente yderligere tilvækst for at få et passende stort første slæt, en passende kvalitet uden for stort indhold af sukker og begrænse høstomkostningerne. Det er da også kun de færreste, der allerede har taget første slæt, mens mange planlægger græshøst til den kommende uge.

Nedbøren har været meget sparsom i de seneste uger, og mange prioriterer da også at vande slætmarkerne nu, hvor det endnu kan nås i rimelig tid inden slæt. Er dine marker ved at være tømt for plantetilgængeligt vand, og du ikke har mulighed for vanding, bør du i stedet høste græsset nu, inden det for alvor begynder at tørre ind, når det sætter ind med sol og varmt vejr igen. Læs mere om vanding i artiklen "Vandingsvejledning, uge 20-21".

Aktuelt i majs

Af planterådgiver Vivi Ernsten

Denne uges kolde vejr har lagt en dæmper på ukrudtets vækst. Ved omslag til varmere vejr går det stærkt, så følg udviklingen tæt, så det optimale sprøjtetidspunkt ikke forpasses. På tidligt såede arealer ses sporadisk manglende planter, som kan skyldes spiringsfusariose og fugleskader.

Sidste weekend bød på de højeste temperaturer indtil videre i år, hvilken majsen og ukrudtet kvitterer godt for. Især på tidligt såede arealer, hvor der faldt nedbør for ca. 10 dage siden, kommer der nu meget småt ukrudt frem blandt det lidt større tidligt fremspirede ukrudt. Problemarter såsom ærenpris, storke- og hejrenæb bør du være særlig opmærksom på at få bekæmpet, senest når første løvblad/første sæt løvblade er udfoldet. Får disse ukrudtsarter først flere løvblade, er bekæmpelsesmulighederne ofte utilstrækkelige. De gode temperaturer har også sat gang i væksten af alm. Hanespore. Følg fremspiringen i foragre, og hvor der er læ. Her kan de første fremspirede hanespore ofte ses. Efter nogle meget kølige dage er der nu igen kommet mere varme, og såvel afgrøde som ukrudt kvitterer herfor, og

vækstraterne er høje. Følg udviklingen tæt, så det optimale sprøjtetidspunkt ikke forpasses, da det virkelig besværliggør ukrudtsbekæmpelsen.

Billede 1 Fremspiring af alm. hanespore i foragre (Foto: Vivi Ernstsen, SAGRO)

Hvor majs er fremspiret, kan der på de tidligst sået arealer ses sporadisk manglende planter. Manglende planter kan have flere årsager, men hvor det ikke skyldes fejl ved såningen, er de hyppigste årsager spiringsfusariose og fugleskader.

Indtil videre er det for tidligt at vurdere omfanget af spiringsfusariose, men grundet de ret tørre forhold efter såning, forventer vi ikke, at det vil have noget stort omfang i år. Hvor det kan være aktuelt er på tidligt sået arealer, hvor majs efterfølgende har stået lidt i stampe. Fugleskader er et tilbagevendende emne hvert år efter, at effektive bejdsemidler ikke længere er godkendt. Hold derfor øje med om "de sorte fugle", råger og krager, ses i markerne. Der er forskellige skræmmemidler på markedet som f.eks. gaskanoner, men effekten kan dog være tvivlsom. Ofte er en død fugl hængt op i "en galge", det som har bedst effekt. De fleste kommuner har aftale med den lokale jagtforening om at udføre regulering af råger på kommunens arealer; du kan evt. kontakte dem og forhøre dig om muligheden for afhentning af skudte fugle, som du kan hænge op i marken.

Fuglene er naturligvis fredede her i ynglesæsonen, men der kan opnås tilladelse til regulering, når du først har prøvet at skræmme dem bort fra marken. Du kan ansøge Naturstyrelsen om en reguleringstilladelse her . Du bør være opmærksom på, at Naturstyrelsen har ansat flere folk til at administrere ansøgningerne og til at kontrollere, at reguleringen foregår efter forskrifterne.

Aktuelt i vårsæd

Af planterådgiver Peter Siebert

Vårsæden er i år sået over en lang periode, og der er stor forskel på, hvor langt de enkelte marker er. Det tørre vejr har medført, at der i mange tidligt såede marker er manganmangel, som bør afhjælpes snarest hvis det ikke er gjort i forbindelse med ukrudtsbekæmpelsen.

Manganmangel

Hvis det tørre vejr fortsætter de kommende uger, vil der også være risiko for manganmangel i de sent såede marker. I disse marker kan det være en god idé at foretage en mangansprøjtning inden den almindelige ukrudtsbekæmpelse. Læs mere om ukrudtssprøjtning og bekæmpelsesforslag i TILVÆKST Grovfoder nr. 10.

Manganmangel på sandede jordtyper optræder ofte, når der er tørre forhold i marken, hvor mangan i jorden let bliver iltet og derved ikke kan optages af afgrøden. Manganmangel kan afhjælpes ved bladsprøjtning med 1,5-2 kg/ha mangansulfat 32, 1,75-2 L/ha Mangannitrat 235 eller tilsvarende + 0,15 L/ha spredeklæbemiddel. Hvis mangannitrat tilsættes ukrudtssprøjtningen, bruges der kun 1-1,5 L/ha. Ved kraftig manganmangel hjælper det ikke at øge doseringen til mere end 1,5-2 kg/ha eller 2 L/ha i den rene mangansprøjtning, da afgrøden ikke kan optage mere mangan end ca. 400 g mangan pr. ha svarende til de nævnte doseringer. Ved kraftig manganmangel afhjælpes manglen derfor ved gentagne behandlinger på nyudviklede blade, da mangan transporteres dårligt rundt i afgrøden.

Vanding

Da manganmangel på de sandede jorde oftest optræder under tørre forhold, er det også et fingerpeg om, at vanding snart er aktuelt, hvis der ikke kommer noget vand ovenfra. Vårsæd har et ret lille forbrug af vand på nuværende tidspunkt, men samtidig er rodmassen også begrænset, hvilket medfører at mængden af tilgængeligt vand i rodzonen er beskedent. I skrivende stund har der i de seneste par dage været tordenvejr ind over Jylland, og der er store lokale forskelle på hvor meget nedbør, der er faldet. I sidste ende bliver det måske mest et spørgsmål om timing og planlægning, der afgør, om vårsæden bør vandes på nuværende tidspunkt. Mange har vandet eller er ved at afslutte vanding af slætgræs op til første slæt, og der er måske netop nu ledig vandingskapacitet, inden græsmarkerne måske skal vandes igen efter første slæt er taget. Derfor kan der gå lang tid før vandingsmaskinerne igen bliver ledige, hvis det tørre vejr fortsætter.

Nye udlægsmarker bør prioriteres, så udlægget har de bedste forhold for en god etablering, som skal give et godt udbytte de næste par år. De små kløver- og græsplanter har ligesom vårsæden et begrænset forbrug af vand, men også en endnu mere begrænset rodudvikling. Gå ud i marken og stik spaden eller jordspyddet i jorden og tag en vurdering af forholdene i din mark. Husk at skifte til en mindre dyse, så strålen fra vandingsmaskinen ikke bliver så kraftig, at vandet kommer til at skade de nye små kløver- og græsplanter. Ved det nuværende lille afgrødedække er det bedre at vande med en mindre vandmængde med en dyse, der giver en finere forstøvning, end at det kommer til at "spule" planterne for meget.

Første slæt græs

Af kvægrådgiver Charlotte From Katholm og planterådgiver Thomas Harbo

Høst af første slæt græs er én af årets vigtigste opgaver. Læg din strategi og træf beslutning om skårlægning på baggrund af bevidste valg. Brug herunder de gode og velkendte beslutningsstøttværktøjer som f.eks. slætprognosen, men undlad ikke at følge udviklingen i marken.

Græssets udvikling følger vejret

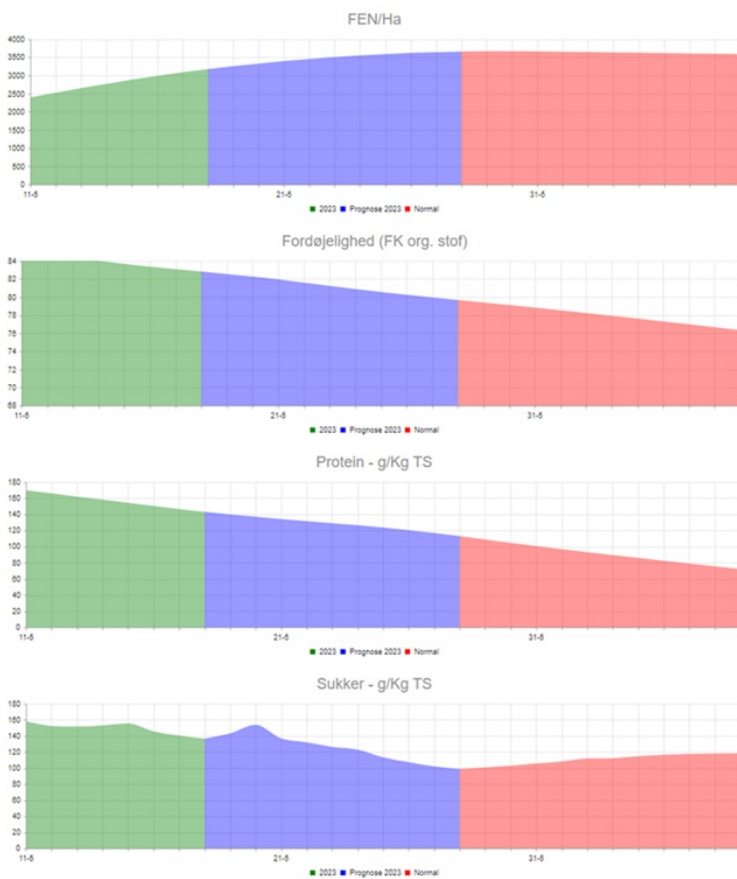
Generelt har græssets vækst været noget trykket af det kølige vejr i foråret og mange steder også af sen gødskning. Men en periode med varme først i maj satte blus på væksten, og flere har da også følt sig fristet – eller nødsaget pga. af siloen med sidste års græsensilage er ved at være tømt – til at høste græsset i denne uge. Der er imidlertid flere ulemper ved den tidlige høst, bl.a. et meget letfordøjeligt foder – evt. med et højt sukkerindhold, som kommer til at give udfordringer i stalden. Men er foderbeholdningen i bund, skal du selvfølgelig finde en løsning, men for at imødegå dem bedst mulig, bør du hurtigst mulig få en analyse af ensilagen og rådføre dig med din kvægrådgiver.

Nedenstående tabel viser en oversigt over friskgræs-prøver fra maj 2023. Analyseresultaterne fra den 15. maj er ikke kommet endnu pga. helligdagen. Som det ses på resultaterne fra den 8. maj, er kvaliteten på alle parametre høj, og græsset er i fuld vækst og langt fra at være klar til skårlægning, hvor ønsket til FK org. stof ligger omkring 80-82 i første slæt.

Tabel 1 Friskgræs-prøver 2023. Udvalgte parametre fra forskellige lokaliteter (Kilde: SAGRO)

Lokalitet	Græsblanding	Dato	Kvalitetsparametre					Kløverandel [%]
			Råprotein [g/kg ts]	Sukker [g/kg ts]	FK Org. stof	MJ/kg ts	Kg ts/FEN	
Ribe	Sydvestjyden Andet år	01.05	223	249	87,9	7,40	1,00	11
		08.05	179	177	85,8	7,03	1,05	17
		15.05						
Vorbasse	Sydvestjyden Struktur	01.05	219	249	92,7	7,41	1,00	?
		08.05	208	237	89,5	7,38	1,01	?
		15.05						
Sørvad	35 Andet år	01.05	246	198	88,0	7,30	1,01	12
		08.05	223	218	88,6	7,38	1,01	14
		15.05						
Mogenstrup	35 Første år	01.05	231	210	89,4	7,38	1,00	4
		08.05	190	238	89,6	7,34	1,01	5
		15.05						

Ved at bruge prognoseværktøjet "Slætgræsprognosen" på en analyse, kan det forventede slættidspunkt, hvor den ønskede kvalitet er opnået, estimeres. Slætgræsprognosen er her anvendt på analysen fra den 8. maj for græsblanding Sydvestjyden, Ribe. Resultatet viser, at den ønskede kvalitet fås i perioden 21. -27. maj.

Figur 1 Slætprognosen. (Kilde: SEGES)

Proteinindholdet ses at falde i samme takt som fordøjeligheden, mens indholdet af sukker er mere påvirket af de daglige lys- og temperaturforhold end de øvrige parametre. Når marken først er etableret med en given græsblanding, vil proteinindholdet primært kun påvirkes af kløverandelen i marken samt af slætintervallet, sekundært af kvælstoftildeling.

Vejen til god ensilage

Lægger du en plan for, hvordan du opnår dine fastsatte kvalitetsmål for første slæt græs, er der størst chance for, at du kommer hele vejen i mål. Hav fokus på flg.:

- Skårlæg med et rent snit i 7-9 cm's højde og sørg for stængelbrydning.
  - Rajgræsblandinger som blanding 22, 35 og Sydvestjyden: 7 cm stub
  - Rajsvingel- og strandsvingel-blandinger: 8-9 cm stub
- Markerne skal skårlægges og rives sammen, så fortørringen bliver ensartet. Lagtykkelsen har stor betydning for fortørringshastigheden. Vær opmærksom på, at især strandsvingelblandinger fortørrer noget hurtigere end rajgræsblandinger.
- Spred græsset over hele arealet lige efter skårlægning. Jo kortere tid på skår – jo bedre kvalitet i græsset! Det er meget vigtigt – ikke mindst i en periode med ustadigt vejr.
- Ram et tørstofindhold på 32-35 % ved ensilering. Se evt. Fortørringsprognosen
- Sammenrivning skal gøres nænsomt, så tørre kløverblade ikke forsvinder. Gør det gerne i let dug for at holde bedre sammen på afgrøden
- Ilægning i silo skal ske i hele længder og i tynde (5 cm) jævne lag. Brug gerne en siloudjævner.
- Grundig sammenkøring af stak. Gerne både med gummiged og traktor. Kapaciteten i siloen bestemmer græssets indlægningshastighed.
- Afslut med salt ovenpå græsset. Gerne 2-3 kg/m². Det mindsker risikoen for mug og svampedannelse.

Læg en plan for, hvordan siloerne skal fyldes. Vi skal blive dygtigere til at mikse slættene i vores rationer, så fordel gerne dine slæt efter lagkageprincippet. Det betyder, at du kan lægge et letfordøjeligt første slæt med lavt proteinindhold i bunden, andet slæt ovenpå og f.eks. et mere proteinrigt fjerde slæt i toppen. Det vil sikre dig mest mulig protein til dine køer og give dig en mere ensartet fodring over hele året.

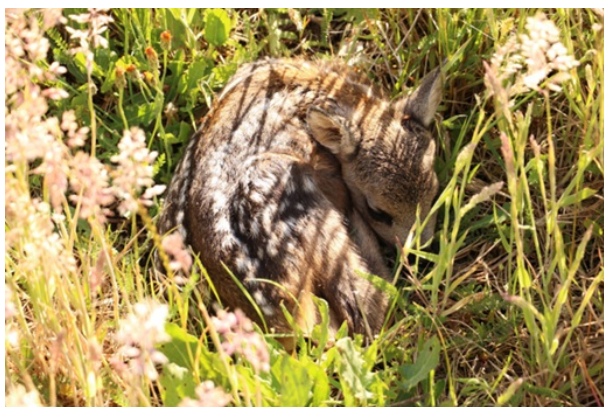
Hvis du planlægger et tidligt første slæt til hurtig opfodring, bør du også overveje, om du skal høste alt græsset tidligt eller kun en del. Desuden bør du også overveje, om alt græsset skal i samme silo, eller om du med fordel kan lave en separat stak til at bruge af hurtigt og evt. lægge en del i en anden silo til bunden i lagkagen sammen med de senere slæt.

Bidrag til at reducere tab af vildt under græshøst

Af Kilde: SEGES

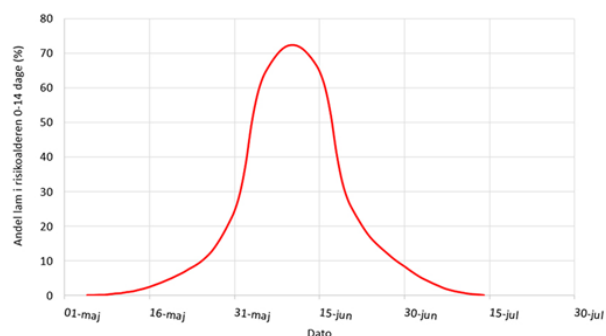
Ved høst af græs i perioden midt maj til sidst i juli er der ekstra stor risiko for at skade eller dræbe vildt på marken. I forbindelse med slåning og græshøst omkommer der hvert år et stort antal rålam, harekillinger og jordrugende fugle samt deres æg.

Stor risiko for at skade vildt under høst

Billede 2 Rålam trykker hårdt, og ofte er det kun råen, der kan få lammet til at flytte sig (Foto: Carsten Riis Olesen)

Netop høstdrab af rålam er endnu mere relevant, efter det for nylig er opgjort, at bestanden af rådyr i Danmark er faldet med 40 % de senere år. Det er primært i forbindelse med græshøst i maj og juni, at udfordringen er størst, da det er her andelen af nyfødte rålam er størst, se figur 2.

Figur 2 Andel rålam, der på en given dato er 0-14 dage gamle og har risiko for at blive dræbt ved høst (antal i risikoalder/dato, når der fødes 100 lam). Kilde: Olesen, C.R. m.fl. 2017.

En dansk undersøgelse fra 2016 estimerede omfanget af høstdrab til at ligge mellem 8.000 og 20.000 rålam årligt, det svarer til 18 % af den samlede bestand. Tilsvarende undersøgelser i Sverige, Polen og Tyskland har estimeret omfanget af høstdrab til årligt at ligge mellem 15 og 44 %.

Landbrugsstyrelsen har udgivet en vejledning om, hvordan man kan undgå at skade vildt ved høst. Se: Vejledning til vildtvenlig høst

Afværgemetoder skal undersøges

Der er tidligere afprøvet flere afværgemetoder, men anvendelsen og effektiviteten af disse metoder er dårligt belyst. Et nyt projekt mellem SEGES Innovation, Danmarks Jægerforbund, Teknologisk Institut og Scandinavian Drone Solutions skal afprøve nye afværgemetoder, men også afdække brugen samt erfaringer med kendte afværgemetoder. Projektet

er finansieret af Jægenes Naturfond.

Deltag i spørgeskemaundersøgelse

Du kan hjælpe det nye projekt ved at deltage i en spørgeskemaundersøgelse.

For at få udviklet en afværgemetode som dels er effektiv, men også praktisk anvendelig for brugerne, inviteres landmænd, jægere og maskinstationer til at dele deres erfaringer med vildtvenlig høst i nedenstående spørgeskema.

Vi håber, du vil bruge 5-7 min på at udfylde spørgeskemaet. I slutningen af maj vil vi blandt de indkomne besvarelser trække lod om tre flasker god vin samt et gavekort på 1.000 kr. til køb af produkter i Danmarks Jægerforbunds webshop.

Deltag i spørgeskemaundersøgelsen her

Er uheldet ude – ring efter hjælp

Er du på trods af alle forholdsregler alligevel kommet til at påkøre på et dyr, som flygter fra stedet, kan du ringe til en schweisshundefører som du finder her , eller til den lokale jagtforening, som du finder her, som kan formidle en kontakt.

Ældre artikler om mulighederne for at reducere vildt drab ved høst af græs

Af planterådgiver Thomas Harbo

Her i TILVÆKST Grovfoder har vi i de senere år bragt flere artikler om mulighederne for at imødegå høstdrab af dyreyngel ved høst af græs og grønafrøder i maj og juni. Har du brug for at få genopfrisket, hvordan du selv kan gøre en indsats for at reducere høstdrab på dyr, yngel og reder, kan du finde vores ældre artikler og Landbrugsstyrelsens vejledning "Undgå at skade vildt ved høst" fra 2018 her.

VANDING

Vandingsvejledning, uge 20–21

Af planterådgiver Thomas Harbo

Mange steder er der behov for vanding af slætgræs inden første slæt.

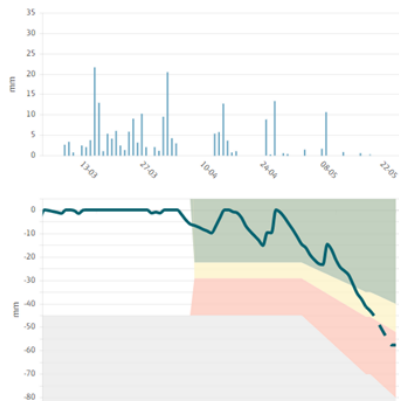
Mange steder er der nu behov for vanding af slætgræs, men der er dog på nuværende tidspunkt ret stor forskel mellem lokaliteter og marker på de enkelte lokaliteter. Høj, let sandjord har vandingsbehov alle steder, men det er slet ikke på alle de tunge jorde, at vi er i nærheden af at have vandingsbehov.

Nedenstående figurer 3 og 4 viser den aktuelle vandbalance og prognosen frem til den 22. maj i to slætmarker. I vandbalancen indgår biomassen nu som en variabel, og indtaster du vanding bliver der tillige korrigeret for den indvirkning, det har på græssets vækst og dermed også på den løbende fordampning.

Forskellen i jordtype og biomasse ses af det aktuelle underskud, hvor det allerede nu er ret kritisk for afgrøden i figur 3.

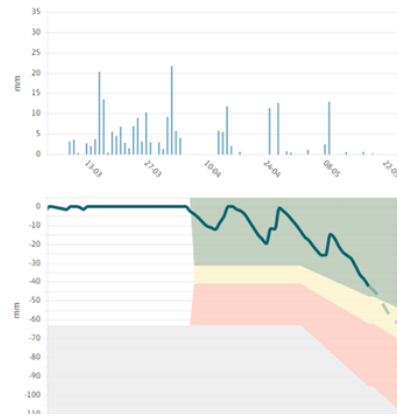
Når du vander, bør du som udgangspunkt vande med en mængde, der svarer til vandunderskuddet i marken. På de lette sandjorde bør vandunderskuddet her medio maj ikke overstige godt 30 mm, svarende til farveskiftet fra grøn til gul på figurerne, hvis afgrødens vækst skal holdes i gang. Er underskuddet allerede større, når du vandet første gang, bør du alligevel ikke vande med mere end 30-35 mm, når fordampningen er moderat med de aktuelle ret lave temperaturer. Så når du hurtigere rundt og kan evt. justere vandmængden i næste runde.

Vandbalance

Figur 3 Slætgræs, JB 1. Vandbalance i tredjeårs-mark (Kilde: SEGES, CropManager).

Vandbalance

Figur 4 Slætgræs, JB 3. Vandbalance i andenårs-mark (Kilde: SEGES, CropManager).